

A varrat

Beállítás – ellenbeállítás szerkezetek

- A drámai tér, a cselekmény tere nem azonos a látható térrel
- A filmkép csak egy részletét mutatja meg annak a világnak, ahol a cselekmény játszódik
- A képen kívüli tér is szerepet játszik a rendezésben és a komponálásban

Beállítás-ellenbeállítás

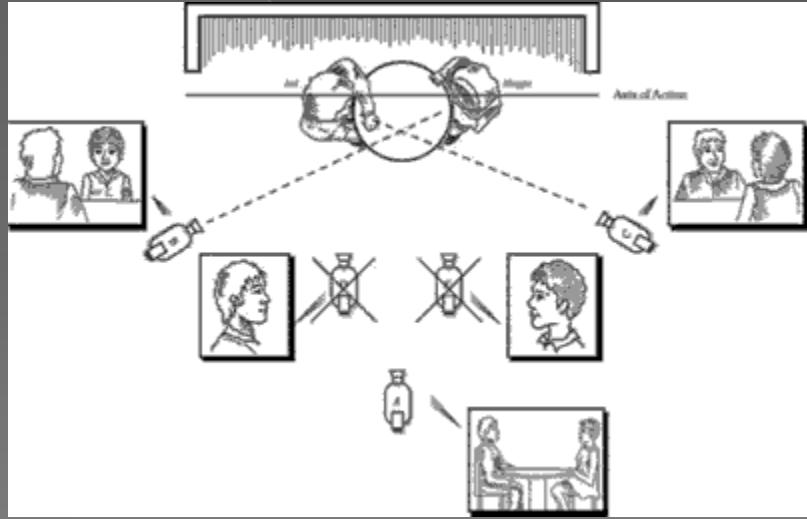
Beszélgetést bemutató jelenetek esetében ez nyilvánvalóbb

- Egyszerre mutatja meg a beszélgető feleket
- Csak az egyiket vagy csak a másikat
- Felváltva mutatják meg a beszélőket

Ilyenkor a vágást kizárólag a szemszögváltás motiválja

Szabályos beállítás – ellenbeállítás szerkezet:
mélységi kompozíció jön létre, amely feszültséget teremt a két szembenálló között (Laura, Kill Bill 1.)

Stilisztikai találmány

- ◉ Az alternáló vágást az 1910-es években kezdték használni
- ◉ pl. *Metropolis*: nem használja a 30 fokos szabályt, együtt jár a kameratekintettel, bizonyos beállításokban a szereplők a kamerába néznek, s ezáltal megtörik/gyengítik a filmes illúziót (a klasszikus stílusban nem ez a normatív, mert ott rejtőzködő stílust használnak)
- ◉ Nincs megfelelője más médiumban

1. megközelítés

- Pudovkin: a természetes látás megfelelője, a hétköznapi megfigyelés fokozott változata
- Az odaképzelt néző pozíciója – valójában nem ezt látjuk a beállítás-ellenbeállításban
- „ideális” megfigyelő pozíciója, mindenütt jelenlevő megfigyelő

2. megközelítés

- Konstrukció, mesterséges jelrendszer, önkényes
- Ezért éppen a használata által lelepleződik, hogy a filmben a képek elrendezése egy jelrendszerhez hasonlít
- Konvenció, artefaktum
- Bordwell: a kettő között van az igazság, ha sémaként fogadjuk el, akkor annak mindig csak a változataival találkozunk, mindenik filmben felülírják a sémát

- ◉ Bordwell szerint a nézőnek teljesen más szerepet tulajdoníthat a rendező a vágásmóddal, ezáltal más-más filmnézési helyzetet hoz létre
- ◉ Analitikus megközelítése egy beszélgetés jelenetnek a tér szempontjából
- ◉ Konstruktivista megközelítése a térnek (lásd *R. Iván*, koronázási jelenet)

A varrat (suture)

- ◉ A varrat a filmes beállítások összeillesztésének neve
- ◉ A beállítás-ellenbeállítás stiláris alakzata elhitei velünk, hogy mi, nézők, a film terében vagyunk, márpedig ott, ahol valójában a kamera van
- ◉ A varratelmélet szerint a film lényegéből eredően hazudik, és ezt a hazugságot a néző nem veszi észre

Hogyan működik a varrat?

- Első lépésben átadom magam a látottak élvezetének
- Ezt a stádiumot felváltja egy szorongó fázis, amikor a rájövök arra, hogy valójában csak egy képet látok, amit valaki néz a tér egy bizonyos pontjáról.
- Ki az, aki mindezt nézi?

Hogyan működik a varrat?

- ◉ Beállításváltás.
- ◉ Feloldja a kellemetlen érzést, mert az új beállítás megmutatja, hogy ki nézte az előző beállítást.

Hogyan működik a varrat?

- Tehát mégiscsak folytatódhat az azonosulási folyamat.
- A filmes illúzió összefércelődött.

A varratelmélet 3 forrása

- ◉ Ideológiakritika
- ◉ Pszichoanalitikus megközelítés (az Én-t, a szubjektumot mindig megalkotjuk, szituatív, nem létezik a világtól függetlenül, filmnézés közben is ezt csináljuk).
- ◉ A varrat alkotja meg a szubjektumot.
- ◉ Filmszemiotika: a filmnyelv, azaz a varrat illeszti össze a film alapelemeit, a filmképeket.

- A képek manipulálni akarnak bennünket
- Nincs ideológiamentes kép
- Hogyan rendelik alá a képeket a fikció ideológiájának?
- Állókép: lineáris perspektíva: olyan mintha megmutatná a 3D-és valóságot, pedig torzított kép, ami egy nézőpontba kényszeríti a nézőjét
- Csak akkor tudom a 2D-és képet 3D-ésnek látni, ha elfogadom az általa kijelölt nézőpontot

A. Dürer: Leon Battista Alberti, 1500 körül

Velasquez: *Las meninas*, 1656-1657

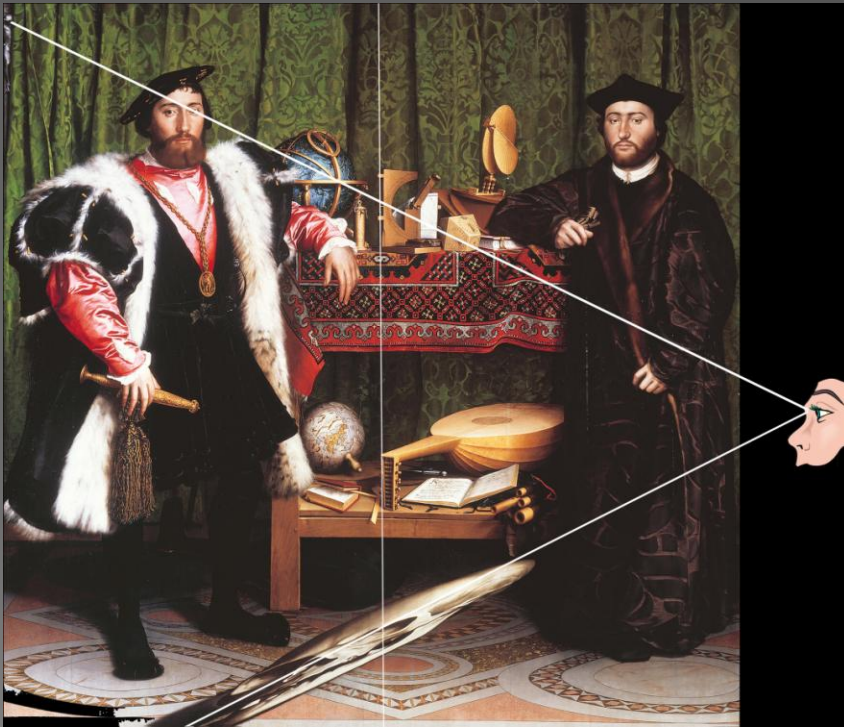

- A kép megteremti a nézőjét, azaz a nézőnek meg kell konstruálnia azt a nézőpontot, ahonnan egy adott látvány ilyen formában tárulkozhat fel.
- A *Las meninas* esetében ez a nézőpont szubjektív nézőponttá válik, amint felfedezzük a tükörben visszatekintő királyi párt.

Hans Holbein: *The Ambassadors* (1533)

A kép alsó részére festett koponya csak egy meghatározott szögben válik láthatóvá (anamorfikus ábra).

A rejtett „memento mori” üzenet

A varratelmélet: a film leleplezi, hogy hazudik, a varrat elrejtí ezt

- ◉ a varrat működésének 2 lépcsős modellje:
- ◉ 1. beállítás: gyanakvás nélkül nézem a beállítást
- ◉ 2. ellenbeállítás: egy szereplőt mutat ott, ahova magamat képzeltem

- 3 lépcsős modell:
- 1. lépés: élvezzük a 3D-és teret
- 2. lépés: észrevesszük, hogy nem egy valós háromdimenziós képet nézünk, hanem egy kétdimenziós képet, valakinek a szempontjából
- 3. lépés: a beállításváltás után megtudjuk, hogy ki ez a valaki

Példák arra, amikor a klasszikus beállítás-ellenbeállítás szerkezetet sajátosan alkalmazzák, variációt hoznak létre

- Scorsese: *The Departed* – a klasszikus kontinuitás fokozása, gyorsabb vágásokkal, szűkebb keretézéssel
- *A bárányok hallgatása* – Hannibal Lecter és Clarice Sterling találkozása, a vágások során egyre közelebb kerülünk a szereplőkhöz, amit az ellenbeállítás szemszöge nem motivál + a kameratekintettel erős érzelmi hatást érnek el (Hannibal ránk tekint)
- *Nosferatu* és *Slumdog Millionaire*: a beállítás-ellenbeállítás konvenciója által teremtenek kapcsolatot időben és térben távol eső személyek közt (pl. *Nosferatu*-Ellen tudatalatti ismeretsége, és a *Slumdogban* a fiú emlékképe a lányról jelenik meg így)
- *2046* – férfi és nő beszélgetése, az ellenbeállítás egy falat mutat, nem a szereplők nézőpontját, ezzel jelezve kapcsolatuk lehetetlenségét
- *Hunger* – egy 27 perces párbeszédjelenet végén, a beszélgetés tetőfokán láthatjuk csak beállítás ellenbeállításban a szereplőket (hatása: intimitás, fokozottabb érzelmi hatás a nézőre)

Példák variációkra:

- ◉ *Bugsy Malone, La Antena* – gengszterfilm paródia, a szereplők feliratokkal kommunikálnak a diegetikus térben
- ◉ *Vertical Ray of Sun* – konstruktivista montázs, nincs helyszínonosító beállítás, a nézésirányok megtévesztőek – ez utal a döntés előtt álló beszélgető férfi helyzetére
- ◉ *Ismeretlen kód* – nincs felsnittelve, a diegetikus térnek az egyik része sosem látszik, formailag leképezi a film címét, témáját (ismeretlen a kód nincs belépésünk a film 3D-és diegetikus terébe)
- ◉ *Conversation with Other Women* – a snitt-ansnitt egyetlen képkeretben, osztott képmezőben jelenik meg, a két szereplő kétféle perspektíváját hangsúlyozandó, térbeli dezorientációt eredményez, a film végén egyesül a két keret